

İKTİSAT SOSYOLOJİSİ VİZE NOTU (1.VE 2. ÖĞRETİM) (sweettears)

Sosyal Bilimlerin Temel Amacı , insan – insan ve insan doğa ilişkilerinin dinamik etkileşimi sonucunda açığa çıkan değişimleri ve bu değişimlere bağlı olarak farklılaşan kurum ve ilişkileri anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır.

Sosyal bilimlerin problemleri ;

- Zamanda bağımsız değildirler
- Mekanda bağımsız değildirler
- Sürekli değişirler
- Değişim ve farklılaşmanın sonucu olarak eşitsizlikler içerirler.

TOPLUM VE BİREY ARASI İLİŞKİLERİN DİNAMİK ANALİZİ

- Toplum insanların oluşturduğu ilişkiler sistemidir.
- Sosyal bilimcilerin amacı insanlar arasındaki ilişkilere ve bu ilişkiler sonucu açığa çıkan kurumlara dahası topluma ilişkin sorular sormaktır.
- Toplumla ilgili soruların cevaplarında açıklama biçimini ortaya koyar.

1)Bireyci Yaklaşım :

- Toplum bireylerin davranışlarının toplamından oluşur.Analiz birimi , bireyin davranış ve düşünceleridir. Toplum bunların basit toplamıdır.Dünya ve toplum farklı şeylerin bütünleşmiş toplamıdır.

2)Toplumcu yaklaşım:

- Toplum kendine özgü bir gerçekliktir.ve toplum bireylerin davranış ve ilişkilerinin belirleyicisidir.
- İktisatın özünde bireylerin tek tek ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan mallar karşısındaki tavırlardır.
- Bireyden yola çıkama sadece ekonomi için geçerli değildir.Sosyologlarda toplumsal olayı anlamak için gözlenebilir olan birey eylemlerine bakmışlardır.(Weber gibi)
- **Bunun karşısında bireylerin biçim ve tercihlerinin içinde yaşadıkları toplum tarafından belirlendiğini savunan düşünce biçimide vardır.(Durkheim)(sui generis=kendine özgü)**
- Bunların yanında Toplumun bireyi , bireyin de toplumu ürettiği de savunulmuştur. (P.Berger)
- Weber , Durkheim ve P.Berger in modellerindeki eksiklikleri R.Bhaskar şöyle açıklamıştır:
  - Sadece insan etkinliği üzerine yoğunlaşmıştır.
  - Belirleyici olan değişken toplumun belirleyiciliği altındaki bireyler üzerine yoğunlaşmıştır.
  - Toplum ve bireyin etkileşimi ve bu etkileşimi tanımlayan mekanizmalara işaret etmemişlerdir.
- **Toplum bireylerden değil , bu bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinin ve bağlarının toplamından oluşur.(K.Marx)**
- Koca ancak eş olduğunda kocadır.Tek başına anlamsızdır.(A.Collier)
- İnsan doğa ile olan ilişkisinde kendini farklı kılıp insanlaştırdığı ölçüde doğa ile ilişkisi değişir.Zamanla doğanın insanlaşma süreci başlar.
- İnsanlar toplumu yaratmazlar.Toplum insanlardan önce vardır ve insanların eylemleri için genel çerçeveyi belirler.İnsanların oluşturduğu ilişkiler ağı varolan bu toplumsal yapıyı etkiler ve dönüştürür.

SOSYALİZASYON VE ÖZGÜRLÜK İSTENCI

Sosyalizasyon nedir?

- Bir bireyin sosyalizasyonu , bir dili , kavramsal düşünmenin kurallarını , topluluk tarihinin bir bölümünü yaşamak ve gelişmek için zorunlu pratik alışkanlıkları , topluluğun diğer ilişkilerini düzenleyen ahlaki kuralları öğrenebileceği bir çevre yaratmaktır.
- Kişinin çevresindekilerle arasındaki etkileşim sürecidir
- Sosyalizasyon sayesinde bu birikimler nesilden nesile aktarılır ve daha ilerilere götürülür.Eğer böyle olmasaydı her yeni doğan çocuk yeniden ateşi keşfetmek zorunda kalırdı.
- Sosyalizasyon süreci bireyin hareket edeceği davranış kalıplarını belirler.Bu bireyin hareket alanını kısıtlar.Toplum ile insan arasındaki ilişkide hem verimli ilişkilerin üretilmesi hemde farklılaşmasına neden olan mekanizmadır ve tarım toplumlarında kısa bir süreçte gerçekleşir.

TOPLUMSAL YAPI VE TOPLUMSAL YAPININ UNSURLARI

- Toplum bireyden başlayarak anlamaya çalışmakla birlikte büyük bir sorunla karşılaşırız.Tüm insanların hayatını tek tek inceleyemeyiz.Bu yüzden en genel ve en zorunlu olanlarve toplumun rengini en iyi verenleri inceleriz.

1)İnsan - Doğa ilişkileri :

- İnsanlar yaşamlarını devam ettirmek için doğayla yaşamaya ve aynı zamanda ona karşı yaşamak zorundadır.İnsanlar doğayı insanlaştırırken kendinide insanlaştırır.

a)Doğanın Dönüştürülmesi (Üretim)

- İnsanlar kendi ihtiyaçlarını gidirmek için doğada saklı bulunan hammadde ve doğa güçlerinden ihtiyaç maddeleri meydana getirmeye çalışır.İnsanın biyolojik gelişimiyle birlikte üretim etkinliğide gelişmiştir.

b)Tarihsel ve Toplumsal Bir kavram olan (İhtiyaç)

- Evrensel bir ihtiyaç kavramı yoktur.Çatal bıçakla yenilen yemeğin ihtiyacıyla elle yenilen yemeğin ihtiyacı aynı değildir.Fakat iş araçları sayesinde üretim miktarı artar ve buna bağlı olarak yeni ihtiyaçlar doğar.

c)Bilinçli Üretim Faaliyeti (İş)

- Üretim bilinci çabanın ürünü olduğu ölçüde insanı farklılaştırır.Bu farklılaşmayla birlikte ortaya çıkan bilinçli çabalar işlerdir.İş bir yandan ihtiyacı karşılarken diğer yandan da toplumsal zenginliğin belirleyicisi olmuştur.

d)İş/Üretim Araçları

- İlk insanlar toplayıcılık yapardı.Çünkü araçları yoktu.Zamanla araçlar edindiler.Gemi , saban gibi üretim araçları toprak,kömür gibi iş nesnelere balta ve makine gibi iş araçları ortaya çıktı.

e)Üretim bilgisi (Teknoloji)

İktisat Sosyolojisi Ders Notları

- Teknoloji , bir toplumu tanımlamada önemli ipuçları verir.Tarihi bir kayığın üretiminde kullanılan aletler tüm bir ekonomik ve sosyal yöntemi gösterir.

2)İnsan – İnsan ilişkileri:

- Kendisiyle birlikte doğayıda dönüştüren insan bu eylemini başkalarıyla paylaşmıştır. İnsanlar dilleri sayesinde edindikleri bilgileri bir sonraki kuşağa aktarabilmişlerdir.Aydan korunmak için tecrübeye gerek yoktur.Dil sayesinde bunu bilir.

a)İş Bölümünün Gelişmesi

- A.Smith , İş bölümünün bireylerden başlayarak tüm ekonomiyi etkilediğini savunur.
- Durkheim , iş bölümü uygarlaşmadır der.
- İş bölümü farklılaşma ve uzmanlaşmanın sonucudur.

b)Toplumsal Artı

- Artı ürün miktarı artınca ürün fazlası ticaretin ve ulaşımın gelişmesini sağlar.

PARA – META

Mal ile Meta arasındaki en önemli fark nedir?

- Meta : İnsan gereksinimlerini karşılayan bir şeydir.Belirli bir kullanım değerine sahiptir.Emek ürünüdür.Para bir süre sonra metalaşmaya başlar."Değer" soyut,sosyal ve evrensel varlığını parada somutlaştırır.

c)Mülkiyet İlişkilerinin gelişmesi

- İnsan doğa karşısında ayakta kalmaya çalışırken belirli araçları da kullanır.Bu araçların eylem alanları (toprak) ortak ve özel kullanım arasında çelişki yaratmasıyla mülkiyet ilişkileri önem kazanır.
- Weber ' e göre mülkiyet sosyal bir ilişkidir.Birilerinin bu sisteme girebilmesi için belirli şartları yerine getirmesi gerekir.
- **Mülkiyet , sahip olanlar ve olmayanlar arasında sosyal bir ilişki kurar.(Patron – İşçi)**
- J.J.Rousseau dönemleri, mülkiyetin olmadığı (mutlu) , ve olduğu dönemler olarak ikiye ayırır.
- Bunun yanında J.Locke , mülkiyet yaşamın zorunlu sonucudur demiştir.
- Mülkiyet değişimi yaşayan ilk ülke olan İngiltere'de yün değerli olunca çiftçiler koyun yetiştirmeye başladı ve tarladaki insanlar işsiz kaldı (mülksüzleşme).Oluşan kapitalist çiftçi üçlü bir ilişki kurdu;
- ücretli tarım işçisi - toprağını kiraya veren sahip – kapitalist çiftçi ... Böylece kentlerdeki kapitalist üretim çoğaldı.Manifaktür ile işçiler aşamalara ayrıldı.Üretim aşama aşama gerçekleşti ve uzmanlaşma başladı.böylece bir işin tüm aşamalarını bilenler bu donanımı kaybetti.

d)Denetleme İlişkileri

1)Toplumsal artının denetlenmesi ve aktarılması

- Toplumsal fazlanın üretici kesimden üretken olmayan kesimlere aktarılması eşitsizliğin hem nedeni hemde sonucudur.
- **Özgür doğan insan bir süre sonra köle durumuna düşmüş başkaları için çalışmaya başlamıştır.**
- Emekçi bölüm (çiftçi gibi) üretir ve artanı , önce kendinden bir üst tabakadakine daha sonra da bir üsttekine doğru ilerler.Lord – Dük – Prens – Kral , Tımar – Zeamet – Has – Sancakbeyi – Beylerbeyi – Sultan (Padişah).

2)Emeğin ve Artı değerın Mikro düzeyde denetimi

- Mikro düzeyde denetimin temel amacı emeğin daha fazla çalışmasını ya da belirli zamanlarda daha verimli olmalarını sağlamaktır.

3)Toplumsal İlişki biçimleri olarak devlet ve hukuksal ilişkileri

- Mikro düzeydeki denetim mekanizmaları üretim sürecinde yaratılan değerle ilişkili iken , makro verili toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi yeniden üretimi sağlamaya yöneliktir.
- Kapitalist ilişkilerde siyasal ilişkiler ;
  - a)İnsan – Nesne arasındaki mülkiyet ilişkileri
  - b)Kapitalist- işçi arasındaki üretime ilişkin genel sözleşme ilişkilerinin düzenlenmesi
- **Kapitalist devlette hukuk özel mülkiyetin teminat altına alınması ve yüceltilmesi anlamına gelir.**
- Kapitalist toplumda temel eğilim , üretim araçlarına sahip olan kesimle tek mülkü emeği olan kesimin eşitsiz donanımına sahip bireylerin hakkını ölçme işlemini hukuk üstlenmiştir.
- Yasalar bireyler arasındaki ilişkilerde aracılık eder.(Polis,mahkeme)

e)Yeniden üretim ilişkileri olarak Bölüşüm ve Tüketim ilişkileri

- İlk başta insan kendi ihtiyaçları için tüketir ve üretir.Daha sonra üretilen ürünlerin (kab – kacak) babadan oğula geçtiği dönem başladı.Son olarak nesnelere egemen olduğu kapitalist toplum.
- Kapitalist toplumlarda üretim ve tüketim hızlıdır ve muazzamdır.
- Kapitalist toplumlarda tüketim zorunlu ihtiyaçların dışında aşırı bir hal alır.
- Bölüşüm ilişkileri üreticinin ve üretici üzerinde denetleyenlerle diğer kesimlerin üretimden alacakları payın miktarını ve miktarın nasıl elde edileceğini belirler.(Toplumsal tüketimi de kimin ne kadar tüketiceği belirler)
- Üretim – bölüşüm – tüketim
- Bol tüketim zenginliğin göstergesi gibi olmuştur.
- Bölüşüm , üretim ilişkilerindeki eşitsizliğin sonucudur.

f)Toplumsal İş bölümü içinde farklılaşmalar (Sınıf – Cinsiyet – Statü)

- Günlük yaşantımızda bir kişinin nerde oturduğu , nereden giyindiği gibi soruların cevaplarıyla onun zengin ya da fakir olduğunu anlayabiliriz.(sınıf)
- Sınıfın paranın nerden geldiğine , statünüzde bu paranın nereye gittiğine bağlıdır.
- Sınıfın belirleyicisi ekonomik durumumuz olmasına karşın ideolojik ve politik konumuzda belirleyici olur.
- Kapitalist ve işçi sınıfı arasında kalanlara çelişkili sınıf denilir.(Wright)
  - Menejerler / Müfettişler
  - Yarı bağımsız işçiler
  - Küçük işletme sahipleri
- Statü 3 şeye bağlıdır ;
  - Yaşam biçimi
  - Sistemik eğitim
  - Soya veya mesleğe dayanan prestij
- Kapitalist toplumda artı - değer yaratma sürecinde kontrol ile daha önce yaratılan artı-değer üzerindeki kontrol , sınıfsal konumları belirler.
- **İlk ve en önemli iş bölümü kadın – erkek arasındadır.**
- Bu ,biyolojik etmenlerle cinsiyetçi kültür yapısının ürünüdür.

g)Değer ilişkileri:Kültürel ve İdeolojik Yapılar

İktisat Sosyolojisi Ders Notları

- Kültür: Toplumsal düzenin sonucu olarak iletişim kurduğu , deneyimlerini sürdürdüğü ve keşiflere yöneldiği bir anlamlandırma sistemidir.
- Doğayı dönüştüren insan edindiği bilgileri gelecek kuşaklara aktarır bu şekilde gelecek nesillerin kültürü hazırdır.
- İnsanlar toplumu üretirken sadece maddi ortamı değil , düşünsel yapıyı , kültürel ve ideolojik kurguları da üretir.
- İnsanlar birçok şeyi eski zamanlarda büyüyle anlamlandırmışlardır.(Neolitik Devrim)
- İnsanlar kralın emirlerini tanrının emirleri olarak görmüşler.Kralın sadece tanrının buyruklarını aktardığını düşünmüşlerdir.
- İdeoloji : Bireyin kendi yaşam deneyimi ile zihinsel anlamda kurduğu ilişkilerin , bireyin toplumsal sistemle kurduğu ilişkilerin, bilinçli yada bilinçsiz ilişkilerin toplamıdır.
- Kapitalist toplumlarda toplumsal iliklerin bütünsel işleyişini izleyen meta,para ve ücret biçimleridir.

2.bölümün sonu

Kullanım değeri: malın pazar için değil, bireysel gereksinimlerin giderilmesi için üretildiği durumda sahip olduğu değeri ifade eden kavram. ayakkabı yürümeyi kolaylaştıran bir nesne olarak ayağa geçirildiğinde kullanım değerine sahiptir. ayakkabı atölyesinde satış için üretildiği durumda değişim değerine sahiptir ve ayakkabı kırmızı bir puma olduğunda simgesel değere sahip olur. çünkü kırmızı puma da semt pazarından alınan markasız lastik ayakkabı da aynı kullanım değerine sahiptir. ancak kırmızı puma bir sosyal statü göstergesi haline dönüştüğünde ve giyenle ayakkabıyı gören arasında sözsüz bir iletişime sürüklediği noktada simgesel değerle kuşatılmıştır.

Değişim Değeri:değişim değeri, bir metanın üretilmesi için gerekli olan ortalama toplumsal emek zamanı miktarıdır. metanın değeri yalnızca değişim işlemi ile gerçekleşebilir. bu nedenle değişim olmadığında, ne kadar emek zamanı harcanırsa harcanırsın, ya da ürün ne kadar kullanışlı olursa olsun, üretilen bir değer olmayacaktır.

karl marx ücretli emek ve sermaye'de değişim değerini şöyle açıklar:

"işçiler, metalarını, yani işgüçlerini kapitalistin metası ile, yani para ile değişirler, ve bu değişim, belirli bir oranda olur. şu kadar paraya, işgücünün şu kadar süreyle kullanılması. oniki saatlik dokuma karşılığında 2 mark. peki bu 2 mark, 2 mark karşılığında satın alabileceğim bütün öteki metaları da temsil etmez mi? şu halde işçi, kendi metasını, yani işgücünü, her türden öteki metalarla değişmiştir ve bu, belirli bir orana göre olmuştur. kapitalist, işçiye 2 mark vermekle, günlük emeği karşılığında ona şu kadar et, şu kadar giyecek, şu kadar yakacak, ışık vb vermiştir. buna göre, bu 2 mark, işgücünün öteki metalarla değişim oranını, yani işgücünün değişim-değerini ifade eder. bir metanın para olarak hesaplanan değişim-değeri, onun fiyatı denen şeydir."

Patronaj nedir?

Bir grup insan çeteleşiyor. Diyorlar ki: "Biz hükümeti devralırsak, devletin kaynaklarını aramızda paylaşacağız." Siz de o çetenin üyesi oluyorsunuz, sadakat belirtiyorsunuz. Hükümete geldiğinizde o çeteler o kaynaklardan nemalanıyor. Devletin kaynaklarını paylaşıyor. Siyasetçi olarak siz de sadakat belirtiyorsunuz. Halk ise, kaynak arayışlarında sistem dışı kalıyor. Bunun adı nedir biliyor musunuz? Derebeylik! ör:sokaktaki otoparkçılar, değnekçiler, özel hastaneler , özel dershaneler.devletin açığını kullananlar.bu sorunun cevabı bilinmemektedir.